

13121

Eesti Vabariigi Põhiseaduse Assamblee
redaktsioonitoimkonna koosoleku protokoll

Koosolek toimus Toompeal 23.01.92 kell 15.00-22.30

Kohal olid: I.Hallaste, P.Kask, A.Erm, V.Saatpalu, J.Rätsep, U.Ugandi, A.Kork, T.Mänd, A.Kaalep, U.Heinla, L.Hänni, I.Eller, T.Käbin, K.Kama.

Eksperdid: E.Markvart, E.Truuväli, R.Lang, J.Raidla, M.Rask, J.Kaljuvee.

Hiiu Maavanem T.Mänd:

Põhirõhk pandagu esimese taseme omavalitsusele. Teise astme omavalitsused määrab seadus. Variant '38 põhiseadusest.

Meie lähtealuseks on Omavalitsuse raamseadus. Sellele lisame valitsuse üksikud määrused, mis suunavad pädevust valla suunas.

1. jaanuar 1992 on maakond ilma tuludeta, kuid kuludega. II taseme omavalitsus on vajalik. Omavalitsus teostub I tasemel.

A.Kork: Vabariikide Linnade Liit on hr.. Mäni seisukohtadega igati nõus.

Raidla: 1) Kahe demokraatia vaheline konflikt, kuidas seda vältida?

2) J.Ginteri artikli kohta arvamus..

a) Kõik, mis on seadusega antud on omavalitsuse kohus.

b) Mis pole seaduses kirjas on omavalitsuste asi.

Mänd: pädevus reguleeritakse seadusega.

II aste valdade arvu järgi, otse rahva poolt pariteetsetel alustel valit~~tu~~.

Ugandi: II aste ei ole I astmele ülemus - allumisvahekordi ei ole.

Raidla: Praegu maakond vastutab Parlamendi ees, valitsuse ees, valdade ees. See ei ole normaalne.

Mänd: Seadusega pannakse paika omavalitsuslikud printsiibid. Ka kohustused riigi ees.

Jürgenson: Kui eelarve on Maakonna käes, ei ole vallal mõtet.

Kork: Kordan veelkord:

II tasand ei pea olema I tasandi ülem.

Kus tulevad tulud, peab selge olema ja eelarve peab olema erinev mõlemal. Mõlemasse eelarvesse tulevad kindlad maksud.

Ugandi: Riiklik } TASAND, siis igal tasandil peaks
Maakondlik }
Valla }
olema omad maksud.

Saatpalu: Toimkonnale on teada, et vaidlus omavalitsuste tasandite üle käib 1920.aastast saadik siiani. Vaidlus täna mõlemale poolele tõestamatu. Seega ei saa seda põhiseadusesse kirjutada. Et programmeerida konflikti põhiseadusesse. Soome põhiseaduses ja ka Prantsusmaal jäetakse omavalitsuse probleemlahtiseks.

Truuväli: Kui jäetakse põhiseadusesse vajalikud üldised fraasid, kaotatakse ära omavalitsused. Nii ka 1934 juhtus. Siis mindigi üle riiklikule teooriale.

Saatpalu: Tõllal ei olnud Euroopa Hartat.

Erm: Garantiid on antud praeguses tekstis.

Mänd: Kui täna on olemas konflikt, miks seda edasi lükata.

Hallaste: Kas peab põhiseaduses olema fikseeritud tasandite arv ja mitu tasandit?

Kork: Peab - 2 tasandit.
Kõik omavalitsuse esindajad nõus.

Markvart: Peab olema põhiseaduses fikseeritud. Hetkel võib olla 2 tasandit.

Truuväli: Peab - 2 tasandit.

Lang: Põhiküsimus ei ole tasandite küsimus. Tähtsam on, kas omavalitsus tegutseb seaduste piires või seaduste lünki täites.

Raidla: Fikseeritud ja 1 tasand.

Kask: Põhiseadus paika pandud. Tuleb fikseerida 1 tasand.

Kaljuvee: Kaks tasandit. Fikseerida.

Saatpalu: Ei ole vaja fikseerida.

Erm: Ei fikseeriks põhiseadusesse kui, siis 1 tasand.

Kask: Otsiks kompromissi võimalusi. Soovin selgitusi.

miks peab II tasandit kaitsma ja kelle eest.

Jürgenson: Fikseerime 1 tasandilise ja kus on vaja seal tekib II tasand. Kui fikseerida, siis üks.

Hallaste: 2 tasandit. Et tekiks demokraatia erakondade tasemel.

Raidla: Kompromiss: Seaduse alusel võidakse luua maakonna omavalitsusüksus.

Kork: Kas kujutate ette Eestit ilma maakondadeta?

Hallaste: Enamuse arvamus on, et on vaja fikseerida põhiseaduse tasandid.

Kaljuvee: Kus on garantii, et siin ei teki käärid kui võetakse vastu valla seadus. Omavalitsuse seadus. Valla seadus võib välistada maakonnad, kui see kõigepealt vastu võetakse.

Mänd: 38 põhiseaduse tekst kõlbaks.

Jürgenson: Maakonna mehed on II tasandi poolt, vallavanemad on I tasandi poolt ja II tase tekib niivõrd kui võrd vallad delegeerivad oma pädevust ülesse.

Lang: Peame lahendama küsimuse, kas omavalitsused tegutsevad seaduse alusel või teevad kõike seda, mis ei ole reguleeritud.

Markvart: Euroopa Harta §4. Omavalitsused tegutsevad põhiseaduse ja seaduste alusel.

Hänni: Tutvustaks üht ekspertarvamust. Tasandite pädevuse aluseks on detsentraliseeritus. Konflikti korral on õigus madalama astme omavalitsusele.

Saatpalu: 6. toimikonna ekspert Lääne arvab, et tasandid ei tule fikseerida põhiseaduses.

Truuväli: detsentraliseerimisest ei saa lähtuda.

Lang: Soomlastel on valdade pädevuse alused määratud.

Kaalep: Luksemburgis on Euroopa 1 tasand. Mujal rohkem.

Jürgenson: Me ei ole suutelised enamaks, kui praeguses eelnõus kirjas.

Kork: Me ei saa lõputult edasi lükata tähtsate otsuste tegemist.

Saatpalu: See ei ole juriidiline, vaid poliitiline

vaidlus, mis lähtub hetke olukorrast.

Hallaste: 38.a. põhiseaduse sõnastus ei ole lahendus, Euroopa Harta piirab selle.

Kaalep: Kohaliku omavalitsuse astmelisust kaitseb seadus.

Kork: I ja II astme pädevus määratakse seadusega. §145 esimeseks lauseks.

Hallaste: §144. Kohaliku elu küsimusi otsustavad ja korraldavad I ja II astme kohalikud ...

Lang: ei lähe nii.

Markvart: Peab ära märkima, milline on omavalitsusüksus.

Ugandi: enne sõna volikogu, ... linna, maa ja valla volikogud".

Hallaste: Me pole kokku leppinud põhilises. Mitu tasandit? Seda ei ole suutnud otsustada meie siin, 6. toimkond, Assamblee tervikuna!

Jürgenson: Kogu protsess on liikumises ja praegult jäigalt fikseerida ei saa.

Truuväli: Kohaliku omavalitsuse üksused on vallad, alevid ja linnad, II astme omavalitsustena võib moodustada maakonna omavalitsusi, mille korraldus ja pädevus on seadusega määratud.

Saatpalu: maakond võib olla tulevikus riigi käepikendus ja ei kõlba omavalitsuse ptk.-i.

Kork: Kui mingil tasandil on täitevvõim, siis peab kõrval olema ka volikogu. Eesti poliitikute järelkasvu löikame ära ilma maakonna volikogudeta.

Saatpalu: Eestis on ületähtsustatud põhiseaduse osatähtsus.

Kaljuvee: Fundamentaalsed asjad tuleb põhiseadusesse kirjutada.

Lang: Kuidas te näeksite, kas primaarne on linn või valitsuse poolt antud norm.

Kork: Primaarne on linn.

Truuväli: Uus § 145 lg. 1 kohaliku omavalitsusüksused on vallad, alevid ja linnad. Lg. 2 teise astme kohalike omavalitsustena võib seadusega sätestatud alustel ja korras

moodustada maakonna omavalitsused. Kas sobib selline tekst?
Nõus - Kaalep, Jürgenson, Rätsep, Kask, pluss eksperdid.
Vastu - Mänd.

Lang: Kes tegutsevad seaduste alustel iseseisvalt.
§ 144 liita 145.

Mänd: Tulime siia, et kaitsta II tasandit, kuid kompromiss andis eelised selgelt valdadele. Eksperiment Tartu Maakonnas näitas, et maakond on pankrotis.

38.a. põhiseaduses - 2 aspekti - 1) piiratud omavalitsus
2) riigi kohustuste täitja. Kui sellest sõnastusest jääb välja "võib", siis oleks nõus.

§ 146.

..., kes valitakse vabal valimisel üldise, ühetaolise, otsese ja salajase hääletamisega.

Lg. 2.

Saatpalu: Kohaliku elu küsimuses võib valida mitte-kodanik.

Kaljuvee: Ei sätestaks seda "18 aastast".

Hänni: Omavalitsuste volikogude valimistsükli ei ole määratud.

Saatpalu: Jätsime selle valimisseaduse otsustada. Oleme mõelnud 3 aastat.

Markvart: võiks sisse panna.

Truuväli: Jätaks välja ... ja elab püsivalt vastava jne."

Hänni: Elamistsensus peaks olema üks, mida seadus arvestab.

Hallaste: II ptk.-s tahame loetleda kõik piiravad tingimused. Siin ei taha.

Käbin: Peaks olema sees "alaliselt elav".

Lang: võiks lisada "töökoht ja kinnisvara".

Hallaste: Ei.

Kaalep: "elanikud" - "igalüks" asemele.

Kaljuvee: Took Tallinna pealinna ka sisse. Seejärel Tallinnas kehtestatakse range valimis kord. Kui kõik mittekodanikud valivad Tallinnas, on Lebedev varsti linnapea.

Hallaste: Piirata ära riikide ring, kelle kodanikud võivad valida.

Truuväli: Riikide vaheliste lepingute alusel saab seda teha, mitte omakeskis.

§ 146 lg. 2

Hänni: ... tingimustel iga sellel omavalitsuse maa-alal püsivalt elav isik, kes on vähemalt 18 aastat vana.

§ 147.

Markvart: teine lause liiga kategooriline.

Truuväli: lg. 2 maha.
lg. 1 ... "mille kujundamise sätestab seadus".

§149 A

Kohalikud omavalitsused võivad moodustada liite ja ühisasutusi.

§ 148 Kohalike omavalitsuste piire ei muudeta kuulamata ära vastavate omavalitsuste arvamust.

Hänni: Maavanemate probleem.

Lang: Võimalik tegevuse peatamine.

"Seadusega ettenähtud juhtudel ja korras on presidendil valitsuse ettepanekul õigus peatada kohalike omavalitsuste tegevus või tunnistada nende tegevus lõppenuks.

Jürgenson: Maavanemad nimetab president omavalitsuste volikogude ettepanekul.

Truuväli: Maavalitsus: kust saab eelarve. Kui maksudest - siis omavalitsusorgan, kui riigieelarve - riigi esindaja.

Kes maksab see nimetab.

Nimetab ja vabastab ametist kohalike omavalitsuste volikogude ettepanekul ja valitsuse esildisel maavanemad - läheks Vabariigi presidendi peatükki.

§ 146.

Valla, alevi ja linna esinduskoguks on volikogu.

Kohtu ptk.

Rask: Õigusemäistmise demokraatlikkus selles seisnebki, et see on aeglane.

Erakorralisi kohtuid ei tohi olla.

§ 136.

Rask: Õigust mõistavad oma tegevuses sõltumatud kohtud.

Kama: „Seadus“ võiks olla märgitud lg. 1-5.

§ 136 A lg. 1 Kohtunikud nimetatakse ametisse eluaegselt, kuid mitte kauemaks kui 65 eluaastani.

Sõnastus Raskile kodus mõtlemiseks.

lg. 2. Kohtunikud ei või olla üheski muus valitud või nimetatud ametis.

§139

lg. 2 Riigikohtu liikmed nimetab ametisse Riigikogu. Riigikohtu esimehe ettepanekul Riigikogu koosseisu häälteenamusega.

Lg.3. Kohtunikud nimetab ametisse vaba riigi president Riigikohtu ettepanekul.

§ 140. jääb välja.

Rätsep: Kui anname põhiseadusliku garantii, et kohtunik on eluaegne, ei saa kitsendada seda seadusega.

Kask: Ei tooks neid põhimõtteid siia sisse.

Kama: Uutel valimistel võidab opositsioon. Teeb sellise seaduse, mis võtab maha kõik senised kohtunikud!

Truuväli: tagandamise alused võiks olla.

Kama: Kui on öeldud eluaegsed, peab olema ammendav loetelu.

Markvart: ... tagndada ja vabastada seaduse korras.

§ 140

Riigikohtu liikmeid ja kohtunikke saab ametist tagandada ainult seaduses ettenähtud juhtudel ja korras kohtu otsuse alusel.

§ 141

Rätsep: Kus tekib prokuröride instituut? Üheski ministeerimist ei räägita. Justiitsministri sissetoomine pole põhjendatud. Õiguskantsler väljaspool kohtusüsteemi, see positiivne.

Kask: Asja iva on "riiklik süüdistus" - nendes kahes sõnas. Kui me kirja ei pane, kes seda teeb, siis ei ole kodanike kaitset. Prokuratuur peaks olema Justiitsministeeriumi all olev omaette amet. Prokuröri ei pea nimetama paika.

Kama: Ei ole veenev, et "riiklik süüdistus peab sees olema. § 141 võiks välja jääda.

Hallaste: Sain aru, et Justiitmisnisterium on näinud teist skeemi. Tuleb aga tagada, et ei tekiks uut prokuratuuri.

Rask: Meie ^oei ole selle peale esimesena tulnud. Prokuröriil ei ole mingit võimu. Ta on üks protsessi pooltest.

Rätsep: Jätaks sisse, sest olen näinud protsesse, kus riiklikku süüdistust esitab kohtu eesistuja. Kui on põhiseaduses paragrahv, on määratud, kes seda peab ikka tegema.

Prof. Rebane: teeb ettepaneku prokurörid ametisse nimetada sama moodi kui kohtunikud.

Truuväli: Mitte mingil juhul.

Rätsep: Riikliku süüdistuse ja kohtualuse kaitse tegevuse sätestab seadus. Viia see II peatükki.

Lang: Pole vaja märkida, kus tekib prokurör.

Kama: Kas on veel keegi, kelle puhul ei ole näidatud, kus ta tekib.

Rask: "riiklik süüdistus" läheks II ptk.

§ 142

Rask: On veel alamastme kohtud, mis võiksid tunnistada õigusakti kehtetuks.

Truuväli: 1) Peaks andma võimaluse muuta seadust ja kui ei tee seda, tühistama

2) Alamastme kohtud sisse.

§ 142

Rask: Kohus jätab konkreetse kohtuasja lahendamise kohaldamata mis tahes seaduse või muu õigusakti, kui see on vastuolus põhiseadusega.

Igaühel on õigus pöörduda kohtu poole, tunnistada põhiseaduse vastaseks seadus või muu õigusakt.

Rask formuleerib kodus.

§ 142 ja "Raidla" projekti § 144 alusel.

Koosoleku juhataja

L. Hänni
I. Hallaste

Protokollija

H. Sibul

